

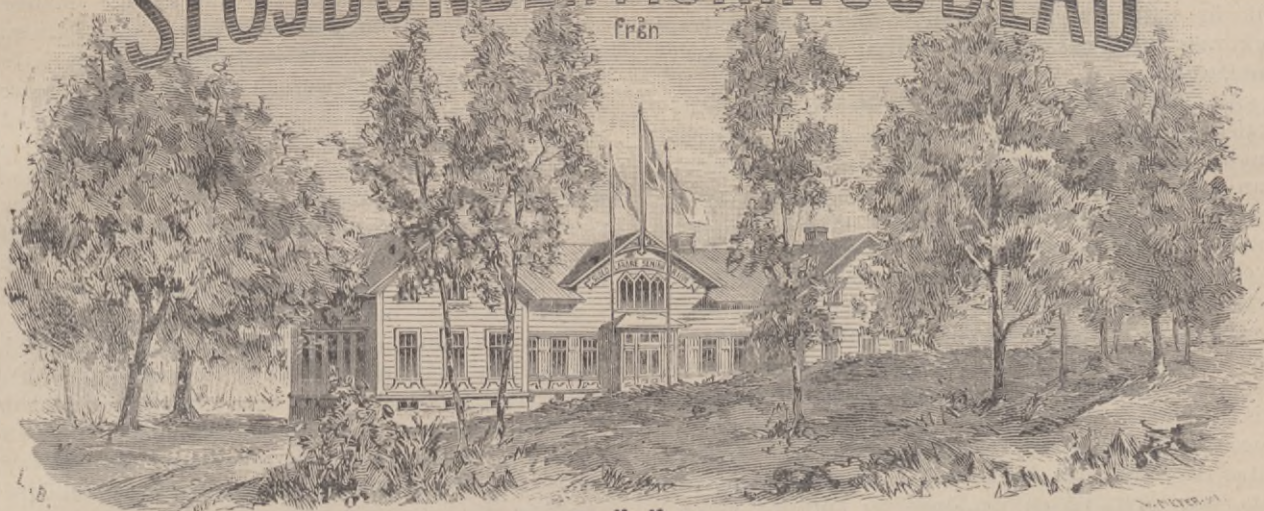
Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

SLÖJDUNDERVISNINGSBLAD

Från

NÄÄS.

Åttonde årgången. N:o 2 (82).

Redaktör: OTTO SALOMON.
Näås, Floda Station.

(Tryckt $\frac{26}{2}$) 1892.

Om aktning för arbete.

I.

Ett af de syften den pedagogiska slöjdundervisningen uppställt såsom sina, är att hos ungdomen söka inplanta aktning för det kroppsliga arbetet. Vi vilja nu i korthet tillse, huruvida detta syfte kan anses berättigadt och i hvad mån en rationellt anordnad slöjdundervisning kan bidra till dess ernående.

Bland alla de många exempel, man skulle kunna framdraga på, att människan, ehuru benådad med förnuftets gåfva, visserligen ofta både tänker och handlar rakt i strid emot hvad förnuftigt är, torde säkerligen icke det minst talande vara den ringaktning, som en del människor anser sig kunna hysa såväl mot arbetet som mot dem, hvilka därmed äro sysselsatta. Icke många begreppsförvirringar torde kunna öfverträffa just denna, ty den ringaste eftertanke borde för hvar och en klargöra, att under en eller annan form det menliga arbetet är ett grundvillkor för såväl hela mensklighetens som den enskilda människans tillvaro och bestånd. Det är visserligen sant, att naturen frambringa en hel del af de nyttiga ting, människan behöfver för att kunna lefva det materiella lifvet, men lika säkert är äfven, att människan blott genom arbetande kan draga nytta af hvad naturen sålunda bjuder henne. Om man undantager den luft, vi inandas och solljuset, hvaraf vi vägledas, så gifver oss naturen intet utan en medveten ansträngning från vår egen eller från någon annan människas sida. De mest primitiva födoämnen, trädets frukt, hvarmed människan stillar sin hunger och källans vatten, hvarmed hon släcker sin törst, kunna blott genom en ansträngning tillgodogöras. Sammalunda förhåller det sig med den enklaste klädedrägt eller den första tillstymmelse af bostad; naturen gifver materialier, men det är blott genom utförandet af ett arbete, som människan kan komma i åtnjutande af det goda, som Skaparen direkt eller indirekt erbjuder henne. Guds bud till den ur paradiset fördrifna människan: »Du skall äta ditt bröd i ditt anletes svett», får tagas äfven i

bokstaflig bemärkelse, ty, om än under nuvarande samfundsförhållanden enskilda kunna få äta både bröd och annat utan att själfva göra motsvarande arbete, så måste dock det nödiga arbetet vara af någon annan utfördt. Hvem, som utför detta arbete, har härvid intet att betyda, ty Guds ord är här stäldt till menskligheten, icke till individen, men att arbetet utföres är en naturnödvändighet, hvarifrån det icke står i mensklig makt att kunna vinna befrielse.

Följa vi denna tankegång, så skall den snart leda oss till insikt om, att i det närmaste allt jordiskt godt, så vidt man däraf skall draga nytta, förutsätter en mensklig ansträngning. Människan förmår visserligen hvarken frambringa eller tillintetgöra vare sig materien eller de på denna verkande krafterna, men hon kan tillegna sig och förändra hvad som är skapat, aflägsna det, som för henne är skadligt, eller rent af ombilda detsamma så, att det blifver henne till nytta. Det är genom arbetet människan så småningom öfvertager och befästar sitt herravälde öfver jorden. I viss mening torde det sålunda kunna sägas, att människan själf skapar det nyttiga, och att arbetet är den häfstång hvarigenom detta sker.

»Alla dessa husdjur» — säger en framstående fransk författare — »som göra oss mångfaldiga tjänster, gifva oss sin ull, sina ägg, sitt arbete och sitt kött, hafva till en början varit vilda, och följaktligen för människan onyttiga. Det är arbetet, som gjort dem tama, förändrat deras yttre och omdanat dem efter vår vilja.»

»Människan tillskapar efter behag arbetshästar och snabbspringare, dragoxar och slaktboskap, ullfår och köttfår, ligghöns och kapuner, raphönshundar och bulldoggar, och otvifvelaktigt är, att, vare sig man besöker en boskaps- eller tafvelutställning, skall man finna, att konsten bidragit därtill minst lika mycket som naturen. På samma sätt förhåller det sig med åkerbrukets och trädgårdsodlingens alster. Våra trädgårdar och ängar äro nämligen ingalunda naturens mäterstycken, såsom skalderna påstå och de enfaldiga eftersäga, utan helt enkelt verk af menskligt arbete.»

»Alla dubbla blommor äro tillkomna genom odling, och jämför man den vilda rosen, som växer vid dikeskanten, med trädgårdsrosen, se vi strax hvad som är naturens gåfva och huru denna sedermera, tack vare människans arbete, blifvit förvandlad och förädlad.»

»Alla de köttfulla, saftiga frukter vi äta, hafva likaledes blifvit hvad de äro genom ett under århundraden fortsatt, ändamålsenligt arbete. Menniskan har i Asien uppsökt de vilda, oansenliga växter, hvarifrån dessa frukter härstamma, och hvilka likna nutidens äpplen, päron och körsbär ungefär lika mycket som den vilda rosen liknar den mångbladiga, doftande törnrosen.»

»Hvarje skidfrukt, vi odla, är en produkt af långa resor och det ihärdigaste arbete. Det är icke heller naturen, som gifvit oss den jordfrukt, vi kalla potatis. Menniskan har först måst hämta den från Amerika och därefter bearbeta, omforma och förbättra den, tills den blifvit sådan den nu är. Allt detta har skett på en jämförelsevis kort tid, hvarvid vi dock icke taga i beräkning den tid, Amerikas urinnevånare offrat på odlingen af denna jordfrukt. Hvarhelst vi se någon jordfrukt från aflägsna länder, äro vi strax benägna att tillskrifva naturen hela förtjensten, men en del af Amerika var redan odlad långt innan den första spanjoren satte sin fot dit, och människan hade där likasom i Europa och öfverallt anorstatades, ombildat naturen sig till gagn.»

»Den spannmål, vi använda, är ej heller den någon gåfva af naturens hand. Den växer vild i öfra Egypten, men dess kärna är liten och eländig samt gifver föga bröd. Århundraden måste följa på århundraden, och oerhördt mycket menniskoarbete nedläggas för att fylla denna obetydliga kärna med det mjölämne, som nu utgör det hufvudsakliga näringsmedlet för oss alla. Sädskornet skiljer sig från andra växter därigenom, att det innehåller en viss mängd, stundom äfven en fjärdedel af ett äggvitehaltigt ämne, gluten. I detta dyrbara ämne kunna vi föreställa oss köttet och blodet af de tusentals släkter, hvilka tillsatt lifvet på sädeslagens odling.»

Är det alltså obestriddigt, att arbete utgör ett oefftergiftigt villkor för människans bestånd och trefnad, så borde det vara tämligen själfallet, att den människa, som icke genom arbete — detta må nu vara af den ena eller andra arten — drager sitt strå till den gemensamma stacken, ej heller kan anses uppfylla den plikt mot sig själf och mot sina medmänniskor, som henne af Skaparen blifvit pålagd. Hon är, denne sysslolöse, för att tala med Rousseau, intet annat än en tjuf, ty genom att vilja äta utan att gifva motsvarande arbete i utbyte bestjäl hon samhället. Detta naturligtvis under förutsättning, att hon värkligen är arbetsför. Hafva nämligen de unga och friska bestämda plikter gent emot samhället, så har detta å sin sida dylika mot älderstigna och sjuka. Med ögat riktadt på dessa sakförhållanden borde den ringaste tankereda bringa hvar och en till öfvertygelsen, att, om nödvändigt den ena människan skall hysa missaktning mot den andra, så bör denna missaktning riktas mot dem, som äro nog pliktförgätna, att icke arbeta, ehuru de äro i stånd därtill, och icke mot dem, hvilka vare sig af plikt känsla, af nödtvång eller af bådadera verkligen uppfylla arbetsbudet. Och ändå är just det motsatta vanligtvis förhållandet, ty nog har den tyske författaren Paul Heyse i viss mån rätt, när

han säger, att »det har alltid varit en sed hos människor, hvilka ingenting göra, att anse det passande rycka på axlarna åt dem, som göra något.» Mången dagdrifvande, penningeödslande herre, som icke ens själf förvärfvat hvad han bortslösar, tror sig hafva rätt icke allenast till samma utan äfven till större heder än den, som ärligen arbetar för att tjena sitt bröd, och mången ung dam, hvars hela tankekrets rör sig omkring baler och badortslif, ser med en själfmedveten, öfverlägsen min ned på lärarinnan, som undervisar hennes syskon och på sömmerskan, hvars flitiga händer sy de klädningar, utan hvilka den unga damen själf svårligen skulle kunna egna sig åt hvad hon benämner sällskapslifvets plikter.

För den, som söker skönja tidens tecken, torde det dock tvifvelsutan framstå som om aktningen gent emot arbetet och arbetaren under de sista årtionden varit i stigande. Många unga qvinnor, hvilka antagligen förr skulle funnit det fullt i sin ordning, om deras fäder, bröder, ja måhända äfven mödrar arbetade för att gifva dem icke allenast mat och kläder utan äfven ostördt tillfälle att sköta de nöjen, ungdomen finner så tjusande, börja numera se sig om efter bestämda på det nyttiga riktade sysselsättningar; de vilja »hafva något att göra.» Vål förekomma ännu de axelryckningar, hvarom Heyse talar, men de äro måhända icke fullt så tydliga, som hvad tillförne var fallet, ej heller är man så synnerligen angelägen att hela världen lägger märke till dem. Man liksom blyges för att låta denna svaghet blifva alltför uppenbar. Det är med missaktningen för arbetet som med dryckenskapen; de äro båda åtminstone i så hänseende i aftagande, att man mera nu för tiden än hvad förut var händelsen är skamsen öfver, att man gör sig förfallen därtill, eller åtminstone icke anser lämpligt att alltför högljudt skryta öfver sina storverk på dessa områden. Måhända dessa och liknande tecken tyda på, att vi för närvarande befinna oss i en brytningsperiod äfven i detta afseende, och att vi se morgonrodnaden af en tid, då man mindre skall uppskatta människan efter hennes härkomst eller namn, och mera efter det mått af arbete, hon utför.

Det nämndes, att vår tid sannolikt är en brytningsperiod, och såsom alla dylika, då nya idéer eller nya uppfattningar skola kämpa sig igenom, framstå vid tillämpningen praktiska svårigheter af säregen art. Så äfven härvidlag. Med en stigande aktning för arbete och en större motvilja för sysslolöshet, tränger plikten att arbeta, att göra nytta i förgrunden, men plikten att arbeta, eller, riktigare uttryckt, känslan af denna plikt måste äfven gifva upphof till en annan känsla, nämligen den af *rätten till arbete*. Är det hvarje arbetsduglig människas oafvisliga skyldighet att arbeta, måste hon också hafva en viss rätt att få använda sin arbetskraft, och icke af konventionella skrankor hindras ifrån att känna pliktuppfyllens tillfredsställelse. Detta dock med vissa förbehåll. Då tvenne personer, af hvilka den ena är i goda ekonomiska omständigheter, men den andra blott kan lifnära sig genom sitt arbete, söka samma befattning, så är det en orättfärdighet, om den förra begagnar sig af sina mera gynnsamma konkurrensvillkor för att underbjuda den senare, ja det kan t. o. m. vara tvifvel underkastadt, huruvida det ens är rätt, om han äfven på fullt lika villkor upptager täflan med den, hvars enda kapital utgöres af hans arbetskraft. Men, kan törhända invändas, då nu marknaden faktiskt

städse är öfverfylld af arbetssökande, måste följdriktigt, enligt denna uppfattning, hvarje ekonomiskt oberoende person förnekas rätten att arbeta, för det att han eller hon icke skall taga förtjensten ifrån dem, som äro i bättre behof däraf. Ja, så blefve måhända fallet, om intet annat arbete än det aflönade gäfves. Men detta är ju ingalunda förhållandet. Så länge det här på jorden finnes så mycken sjukdom, fattigdom och okunnighet, så länge behöfver för visso ingen gå sysslös af brist på arbete. Där blott en god vilja är för handen, och man sålunda icke kommer med de obofärdigas förhinder, gifves det mer än tillräckligt icke allenast af obruten mark utan äfven af sådan, där ogräset helt och hållet tagit öfverhand. Må den, som redan fått tillräckligt af denna verdens goda för att kunna lefva ett af näringsbekymmer ostördt lif, använda sin arbetskraft till förmån för den nödlidande nästan. Må man följa de exempel, som särskildt i England många unga män och qvinnor redan gifvit, hvilka gå ut bland de elända och okunniga för att stödja och hjälpa. Måhända lönen icke kan beräknas i kronor och öre, men den behöfver icke därför vara ringare eller mera oviss.

Tjugo år hafva nu förflutit sedan Nääs slöjdskola började sin verksamhet. De första lektionerna uti den då endast för traktens gossar afsedda läroanstalten gäfvos nämligen under loppet af Februari månad 1872.

Manual de slöjd en madera är titel på den af Señor Joaquín Cabezas G. gjorda öfversättningen till spanskan af »Handbok i pedagogisk snickerislöjd». Boken, som tryckes i Leipzig på Chilensiska regeringens bekostnad, skall utgöra en del af arbetet *Biblioteca de la familia y de la escuela*, hvilket utgifves af Don I. Abelardo Núñez, generalinspektör för undervisningen i Chili.

Pedagogiska slöjdskolan i Göteborg, grundad af fröknarna *Sigrid Cederroth* och *Sigrid Löfstedt*, afslutade sin första hösttermin den 19:de December, vid hvilket tillfälle en liten utställning af elevarbeten var anordnad. Dessa arbeten vittnade på ett fördelaktigt sätt om den ordning och noggrannhet, som vid undervisningen kräfves. Antalet lärjungar under terminen har varit 53.

Af lärare uppförd slöjdlokal. Folkskolläraren i Murums församling, Elfsborgs län, herr *F. O. Eriksson*, som sedan han 1884 genomgick kurs på Nääs haft slöjdundervisning i sin skola, har förra året på egen bekostnad uppfört en särskild byggnad, inrymmande slöjdsal, brygghus, förstuga och vind. Med det för byggnadens uppförande nödiga virket har församlingen välvilligt bidragit. Slöjdsalen, som är 5,7 m. lång, 4,2 m. bred och 2,1 m. hög, är försedd med fyra fönster. Den rymmer 9 hyfvelbänkar, huggkubb, slipsten och verktygsskåp. Salens uppvärmning sker genom en kamin, som är inmurad, så att den hvarken borttager någon plats i salen eller besvärar genom för stark hetta. Vinden öfver salen begagnas till upplagsplats för virke, modeller och färdiga arbeten.

Om slöjdundervisningen i Östergötlands län skriver Östg. Corresp.:

Af landstingets anslag till slöjdskolor för gossar inom länet beviljades understöd åt samtliga distrikt, som förut åtnjutit sådant, dock med nedsättning af beloppen för att bereda möjlighet till understöd åt

nya slöjdskolor uti V. Eneby, Ekeby, Wikingstad samt Örberga och Nässja. Tvenne ansökningar måste det oaktadt på grund af bristande tillgångar afslås. Af de ingångna ansökningarna om anslag att döma, vill det synas, som om intresset för slöjden vore i ständigt stigande, och som om denna angelägenhet snart nog skulle komma att ställa ännu större kraf på landstingets härvidlag alltid ådagalagda frikostighet.

Från Falu slöjdskola. Vid afgangsexamen den 15 Dec. voro i likhet med föregående år slöjdskolans arbeten utställda i härvarande folkskola. 60 gossar hade under läsåret deltagit i slöjdundervisningen. Under vårterminen arbetade hvarje gosse 4 timmar; under höstterminen omkring 5½ timmar. Tillsammans ha förfärdigats 1,294 arbeten, af hvilka ett tiotal ej kunnat godkännas. I medeltal komma på hvarje elev ungefär 21,5 arbeten. Äfven i år hafva premier af slöjdverktyg inköpts till ett belopp af 25 kronor till utdelning åt de noggrannaste och flitigaste. I år kommer slöjdskolan att utvidgas. En ny slöjdsal är inredd och fullständig verktyg uppsättning för 12 gossar har inköpts. Till biträdande slöjdlärare har skolrådet antagit ord. läraren Erik Rönnestedt.

En intressant liten slöjduitställning har under någon tid varit att bese i barntidningen Linnéas expedition i Vadstena, skrives till Ö. C. Tidningen har för sina prenumeranter anordnat en pristäffling i slöjd af hvarjehanda slag, och att den täfflingen omfattas med lifligaste intresse, därom vittnar den mängd af slöjdstjer, som insändes, och som synes mer och mer ökas för hvarje ny täffling.

När man ser den lilla väl uppställda expositionen, erfar man ovillkorligen en känsla af innerlig glädje öfver de vackra bevis på lust till arbete, vunnen färdighet och lofvande anlag hos de unga, som här möta.

Flickorna tyckas vara mest representerade med alla möjliga handarbeten och små konstverk, från de näpnaste makraméarbeten, knypplingar, brodyr och virkningar till linne- och klädsömnad, lappning och stoppning; och detta sistnämnda är ingalunda det minst intressanta att se och inte heller det minst nyttiga att ha lärt sig.

Teckningar, målningar (till och med i olja) och musikkompositioner ha inlemnats både från flickor och gossar, annars synas de sistnämnda vara mest böjda att utbilda sitt konstsinne i träslöjd. Och häri har den svenska skolungdomen särskildt under de senare åren gjort förvånansvärda framsteg. Den, som skrifer dessa rader, har varit i tillfälle att se flere utställningar af arbeten i skolslöjd både från svenska och utländska skolor, och tydligt märkes mer och mer den sträfvan till renhet och noggrannhet i alstrens utförande, som är så utmärkande för läroanstalten vid Nääs.

Flere af de till Linnéa insända täfflingsarbetena i träslöjd äro också utförda just efter Nääs modeller. Såsom ett särdeles intressant och vackert arbete måste särskildt nämnas ett af en liten gosse synnerligen väl utfördt skolagningsarbete.

Från Amerika.

Mr. Charles A. Kunou, lärare i slöjd vid statsseminariet, New Britain, Conn., skrifer till oss ungefär som följer:

»Då jag läst flera af de i Slöjdundervisningsblad införda artiklarne, fick jag plötsligt den tanke, som orsakar, att jag

nu tillskrifver Eder, hvilket jag hoppas Ni så mycket mindre misstycer, som jag redan länge och med kraft arbetat för slöjden, i enlighet med de i Sverige uppställda teorierna. Tillåt mig därför att gå rätt på saken. Meddelarne till Edert blad äro synbarligen icke särdeles väl underrättade om de lokala förhållandena här. Jag säger detta, emedan notiserna om slöjden utgöra, så att säga, blott en skugga af verkligheten. Intresset för slöjden är i pedagogiska kretsar ojämförligt mycket större än Eder tidning tyckes känna. Jag har särskildt fäst mig vid en punkt, och det var notisen »Svensk slöjd vid lärarekurser i Amerika.» Tillåt mig säga att förutom herr Gustaf Larson och jag har ingen annan person ännu infört pedagogisk slöjd efter Nääsmetoden vid någon offentlig inrättning i Amerika... En annan sak är, att slöjden har för första gången Juli 1890 införts vid en amerikansk sommarskola för lärare, hvilket synes af bifogade program.

Den tredje och mest förvånansvärda punkten är, att tidningen synes vara obekant med det sakförhållandet, att svensk slöjd är införd och gjord obligatorisk vid statsseminariet i New Britain, Conn., den största och mest framstående af dylika skolor i Nya England, ja måhända i hela Amerika, i seminariet Willimatic, Conn. samt i modellskolorna i Sout Manchester och Bristol, Conn., af hvilka den förra har omkring 600 och den senare flera hundra lärjungar.

Slöjden har här i Amerika ett stort fält och lysande utsikter för framgång... Den behöfver i vidsträckt mån modifieras i afseende på modellerna, och kombineras med ritningen, något som skulle göra den mera i samstämmighet med de amerikanska skolornas natur.

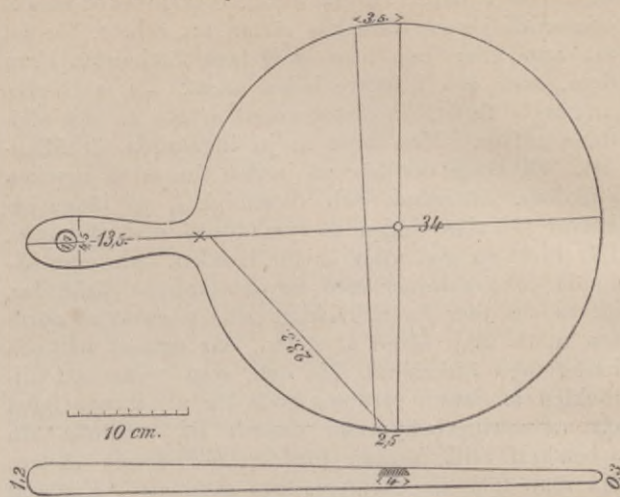
Vi hafva med nöje infört ofvanstående utdrag ur det bref, mr. Kunou haft vänligheten tillstålla oss. Vi tacka honom uppriktigt för detta intressanta meddelande äfvensom för de oss tillsända trycksakerna, hvilka tillfullo bekräfta uppgifterna om, att svensk pedagogisk slöjd är införd äfven i andra läroanstalter än de af oss förut nämnda. Våra uppgifter om den svenska slöjdens spridning i Amerika hafva i allmänhet hämtats från oss tillsända program, bestyrkta af genom i enskilda bref gjorda meddelanden. Vi hafva därför icke hitintills haft någon anledning betvifla, att svensk slöjd varit införd uti exempelvis Cook County Normal school Ill. och State normal school, Milwaukie, Wis. och antaga, att detta möjligen icke är känt för brefskrifvaren, hvars namn redan länge varit bekant såsom namnet på en af den svenska slöjdens mest nitiske befrämjare i Amerika. Hans tro på slöjdens framtid i detta land, där uppfostringsfrågor städse vinna största beaktande, har naturligtvis mycket gladt oss, och vi hembära honom härmed en förbindlig tack för hans meddelande, hvilka vi hoppas snart måtte följas af andra.

Ur Modellserierna.

N:o 27. *Brödgrissel* af gran eller furu.
Längd 47,5 cm. Bredd 34 cm.
(Grund- och Stadsskoleserien.)

1. Lämpliga stycken afsågas ur brädet med breadsåg.
2. En sida upphyflas med skrubbhyvel och rubank.
3. De kanter, hvilka äro afsedda att sammanfogas, hyflas med rubank, hvarefter delarne hoplimmas och sammanpressas i hyvelbänken.
4. Skifvan planhyflas med rubank.
5. Konstruktionen utföres. Formen utsågas med rundsåg.
6. Spåret för gradlisten utmätas med passare, metermått, ritsspets, smyg och strykmått, samt utföres med knif, gradsåg, stämjärn och grundhyvel.

7. Gradlisten upphyflas och inpassas i spåret med skrubbhyvel och rubank.

8. Hålet borras med centrumborr.
9. Tjockleken bestämmes med strykmått och afhyflas med skrubbhyvel och rubank.
10. Kanten jämnas till ritsen med späckskifva och knif. Tillspetsningen sker med rubank (tvärhyfling) och putshyvel (kilhyfling), hvarefter kanten formas med späckskifva, knif och fil.
11. Föremålet jämnas med sickling.

Öfningar: Afsågning. Huggning. Planhyfling. Foghyfling. Vinkelöfning. Limning. Vågsågning. Snedgradning. Borrning med centrumborr. Strykmåttsöfning. Jämning med späckskifva. Konkavt bågsnitt. Konvext bågsnitt. Tvärhyfling med rubank. Kilhyfling med putshyvel. Formning med späckskifva. Filning. Afsickling.

Litteratur.

(Rörande pedagogisk slöjdundervisning.)

- Förnyade stadgar för slöjdundervisning i folkskolor för gossar inom Elfsborgs läns slöjdförenings norra afdelnings område, fastställda år 1891. Wenersborg 1892. Bagge och Petterson.
- Der Ausbildungsgang für Landlehrer im Arbeits-Unterricht in der Lehrbildungs-Anstalt des Deutschen Vereins für Knaben-Handarbeit zu Leipzig von dr. Woldemar Götz. Leipzig 1892. Frankenstein & Wagner.
- Über die Ziele des deutschen Vereins für Knaben-Handarbeit. Öffentlicher Vortrag des Landtags-Abgeordneten Herrn von Schenckendorff am 11 Januar 1892 zu Frankfurt a. M. im Saale der Polytechnischen Gesellschaft.
- The St. Andrew's Magazine. London. N:o 43 Juli 1891 innehåller bl. a. en artikel om: »Sloyd» af J. S. Thornton.

Slöjdundervisningsblad från Nääs, årgångarne 1887, 1888, 1889 och 1890 samt tillgängliga nummer af 1886, erhållas *franko* mot insändande af 1 krona 45 öre i frimärken till Redaktionen under adress *Floda station*.

Obs! Några få årgångar af 1891 finnas ännu att tillgå å 85 öre *franko*.

»Nääs och dess Läroanstalter.

En redogörelse affattad med anledning af H. M. Konungens besök på Nääs den 5 Aug. 1891 af *Otto Salomon*. 95 sid. oktav, försedd med statistiska tabeller. Pris häftad i fint omslag 1 kr. Erhålles portofritt om 1 kr. 12 öre i frimärken insändas till *J. Hyberg*, Nääs, Floda station.